

Suomen kestävän kehityksen toimikunnan kokous 2/2009

Aika: tiistai 2.6.2009 9.00-11.00

Paikka: Smolna, Eteläesplanadi 6, Helsinki

Teema: Kestävä talous

PÖYTÄKIRJA

1. Kokouksen avaaminen

Varapuheenjohtaja, ympäristöministeri Paula Lehtomäki avasi kokouksen puheenjohtaja Tarja Cronbergin ollessa estynyt. Lehtomäki kertoi alkuun ajankohtaisista asioista:

- Vihreiden puheenjohtaja on vaihtunut, josta seuraa muutoksia myös kestävän kehityksen toimikunnan puheenjohtajuuteen. Valtioneuvosto ei ole vielä vahvistanut muutoksia virallisesti.
- Hallitus teki huhtikuun alussa periaatepäätöksen kestävien valintojen edistämisestä julkisissa hankinnoissa. Päätöksessä esitetään tavoitteita julkisten varojen käytölle sekä toimenpiteitä, joihin ryhdytään kasvihuonekaasupäästöjen, jätemäärän ja ympäristön kemikalisoitumisen pienentämiseksi sekä luonnonvarojen kestävä käyttöön ja ympäristömyönteisten innovaatioiden edistämiseksi. Vuonna 2015 kaikissa valtion keskushallinnon hankinnoissa on otettava ympäristönäkösäily huomioon. Periaatepäätöksessä valtion keskushallinto veloitetaan asettamaan myös energiansäästötavoitteita sekä laatimaan suunnitelmat tavoitteiden saavuttamiseksi. Kestävät hankinnat edellyttävät koko organisaation sitoutumista. Tämä tarkoittaa mm., että julkisissa organisaatioissa otetaan käyttöön ympäristöjärjestelmät tai -ohjelmat vuoden 2010 aikana. Niissä asetetaan konkreettiset tavoitteet esimerkiksi energian, veden ja paperin kulutuksen sekä virkamatkojen ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Ympäristöministeriö järjestää 3.6. työpajan, jossa pyritään löytämään ja määrittelemään yleiset edellytykset toimivien ympäristöjärjestelmien rakentamiseksi valtionhallinnon organisaatioille.
- Kansallinen kestävä kehityksen kokonaisarviointi etenee aikataulun mukaisesti. Kaikki toimikunnan tahot saivat huhtikuussa raportointipyyntöön, jossa pyydettiin vastaamaan kestävä kehityksen strategian toimeenpanoon liittyviin kysymyksiin. Määräaika vastauksille on umpeutunut 22.5. ja vastauksia on saapunut melko hyvin. Konsultti analysoi kesän aikana vastauksia ja prosessi jatkuu syksyllä vaikutusanalyysillä ja haastatteluilla. EU:n ja OECD:n piirissä Suomen arviointiprosessia ja -mallia seurataan kiinnostuksella.

2. YK:n kestävä kehityksen toimikunnan (CSD) 17.istunnon tulokset.

Yksikönpäällikkö **Tiina Jortikka-Laitinen** ulkoasiainministeriöstä kertoi, että 15.5. päättyneen CSD:n 17. istunto saatiin myönteiseen päätökseen eri ryhmittymien hyväksytyä 52-sivuisen loppuasiakirjan. Jortikka-Laitisen mukaan EU ja Suomi voivat olla tyytyväisiä positiivisesta tuloksesta. Maatalous on mm. ruokakriisin myötä tullut takaisin kv. agendalle. Kestävällä maaseutukehityksellä tärkeä rooli köyhyyden vähentämisessä. Naisten, nuorten ja alkuperäisväestön mahdollisuuksia sekä maankäyttöoikeuksia korostetaan. Afrikan osalta YK:n vuosituhtavaikeuksiin pääsemiseksi toteutettavia keinoja on edistettävä nopeammin. Suomelle tärkein oli kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja koskeva teema, joka on seuraavan CSD-syklin yksi pääteema. Lisää istunnon tuloksista:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=103842&lan=fi>

Jortikka-Laitinen kertoi myös Brasilian aloitteesta järjestää vuonna 2012 Rion ympäristö- ja kehityskonferenssin 20-vuotis seurantakonferenssi Rio+20. Päätöstä järjestämisestä ei vielä ole, mutta on esitetty, että konferenssi voisi keskittyä Rion sopimusten toimeenpanoon, kansainvälisen ympäristöhallinnon edistämiseen, vihreän talouskasvun edistämiseen sekä vesitalouteen. Valmisteluissa hyödynnettäisiin valmiita hallintorakenteita ja resursseja, mm. New Yorkissa toimivaan YK:n kestävä kehityksen sihteeristöä. Aloitteella on kannatusta monien kehitysmaiden sekä kansalaisjärjestöjen keskuudessa. EU tai Suomi eivät ole vielä ottaneet asiaan kantaa.

Ministeri **Paavo Väyrynen** totesi, että hän kannattaa Brasilian aloitetta ja pitää sitä myönteisenä sytykkeenä ympäristö- ja kehityskysymysten edistämiseksi.

3. Talusteema

Johdantopuheenvuoron päivän varsinaiseen teemaan esitti alivaltiosihteeri **Martti Hetemäki** valtiovarainministeriöstä. Julkinen talous ei ole Hetemäen mukaan kestävällä pohjalla. Hän korosti, että Suomen erityisongelmia ovat muihin maihin nähden nopeampi ikärakenteen muutos vuoteen 2020 mennessä sekä vaativammat tavoitteet uusiutuvan energian käyttöön oton osalta. Hetemäen mukaan julkisen talouden kestävyysparantamisen paras lääke on työurien pidentäminen, sillä maahanmuutto ei pelasta valtiontalouden ongelmaa. Myös palkkojen joustolla on suuri vaikutus. Hetemäen esitys: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=103637&lan=fi>

Stranius Maan ystävistä tiedusteli, onko Hetemäen esittämässä VATT:n laskelmissa otettu huomioon uudet syntyvät työpaikat tai asepalveluksesta luopumisen kustannukset. **Hyttinen** Pohjois-Karjalan maakuntaliitosta totesi, että sellutehtaan toiminnan lakattua uusiutuvien energialähteiden käyttö on tippunut Pohjois-Karjalassa 70 %:sta 40%:iin ja on jouduttu turvautumaan jopa kivihiiheen. Avs **Hetemäen** mukaan VATT:n laskelmissa on huomioitu uudet työpaikat, vaikka puutteita varmasti vielä löytyy. Energiansäästön vaikutuksen BKT:een on pitkällä tähtäimellä plus-miinus nolla. Asevoimien lakkauttamisen kustannuksia ei sen sijaan ole laskelmissa mukana.

Hakanen Kuntaliitosta totesi, että ympäristötöihin suunnatut määrärahat ovat pienentyneet vaikka kysyntää olisi. Hänen mukaansa myös elvytyspaketti rakennusten peruskorjaamiseen on liian pieni. Neuvontapalvelut pitäisi myös kyetä turvaamaan. **Suominen** Suomen yrittäjistä kertoi, että Suomessa osataan kyllä lanseerata uusia keksintöjä, mutta niiden kaupallistaminen ontuu. Uutta teknologiaa pitäisi saada nykyistä laajamittaisemmin markkinoille. Ministeri **Lehtomäki** totesi, että ympäristötöille oli esitetty enemmän määrärahoja kuin niitä lopulta hyväksyttiin. Ensi vuoden budjettiin liittyvistä rahoista ollaan viisaampia elokuun loppupuolella.

4. Viherelvyttämisen mahdollisuudet

Ympäristöministeri Lehtomäki kertoi, että viherelvytys ja ympäristönsuojelu ovat keskeisiä elementtejä useiden maiden elvytyspaketeissa. EU:n komission selvityksen mukaan jäsenmaiden elvytyspaketeissa on keskitytty energiaan ja energiatehokkuuteen, julkiseen liikenteeseen ja jätteen käsittelyyn. Ajoneuvoja lukuun ottamatta ympäristöteknologiaan kohdistetut resurssit ovat olleet vähäisempiä. Kokonaisuudessaan viherelvytyksen osuus jäsenmaiden elvytyspaketeissa vaihtelee muutamista prosenteista kymmeneen prosenttiin. Suomessa viherelvytys on keskittynyt energiatehokkuuteen, rakennusten lämmitysratkaisuihin, öljyntorjuntaan ja vesien käsittelyyn.

Lehtomäki painotti, että ympäristönsuojelun painottamista elvytyksessä voidaan perustella sillä, että ympäristönsuojeluun tarvittavat resurssit tulevat olemaan erittäin huomattavia etenkin ilmasto- ja energiapolitiikan alalla. Suuntaamalla elvytystä näille aloille voidaan ratkaista ongelmia, jotka ovat joka tapauksessa edessä lyhyen ajan kuluttua. Toiseksi, ympäristöteknologia ja laajemmin ympäristöinnovaatiot ovat erittäin nopeasti kasvava taloudenala maailmalla. Suuntaamalla investointeja näille aloille voidaan tukea sekä uusien liiketoimintamahdollisuuksien syntymistä että elinkeinoelämän rakennemuutosta.

Suomessa ympäristöratkaisujen käyttöönottoa pyritään tukemaan myös julkisilla hankintaratkaisulla. Valtioneuvosto hyväksyi 8.huhtikuuta periaatepäätöksen kestävien hankintojen edistämiseksi. Päätöksen mukaan julkinen sektori pyrkii olemaan edelläkävijä julkisten hankintojen ilmastovaiikutusten ja ympäristökuorman vähentämiseksi. Kestävien hankintojen edistämisen lisäksi meneillään on myös monia muita hankkeita. Motiva Oy:n yhteyteen on perustettu ympäristöteknologiahankintojen neuvontapalvelu ja Tekes valmistelelee parhaillaan rahoitusmallia, jolla voitaisiin madaltaa kynnyksiä innovatiivisten ympäristöteknologian hankintoja tekemiseen. Ympäristöministeriö on käynnistänyt ympäristöinnovaatiopaneeli-hankkeen. Kyseessä on yhteistyöfoorum, joka yhdistää erilaisia toimijoita pyrkimyksenä etsiä keinoja, joilla ympäristöpolitiikan toimin voidaan vahvistaa innovaatioiden kehittämistä ja käyttöönottoa.

Tärkeä avaus on myös Sitran kansallinen luonnonvarastrategia. Sen keskeiset tavoitteet liittyvät biotalouden edistämiseen, materiaalivirtojen tehokkaaseen hyödyntämiseen ja kierrättämiseen sekä alueellisten voimavarojen käyttöön.

Lehtomäen mukaan kaikki toimenpiteet ovat tärkeitä, sillä useiden selvitysten mukaan Suomessa ympäristöliiketoiminnan kehitys ei ole ollut niin nopeaa kuin 10 vuotta sitten oletettiin. Suomessa ei ole onnistuttu täysimääräisesti hyödyntämään kotimaista osaamista ja kokemusta etenkin bioenergian, puu-, korjaus- ja matalaenergiarakentamisen alueilla. Tähän asti ympäristöpolitiikalla on kansainvälisten tutkimusten mukaan yleensä ollut kansantalouden tasolla positiivinen vaikutus työllisyyteen. Tulevaisuudessa ilmastopolitiikan tavoitteiden kiristyessä tilanne kuitenkin muuttuu

dramaattisesti; viisaasti johdetun ja toteutetun ilmastopolitiikan positiivinen vaikutus työllisyyteen tulee olemaan merkittävä.

5. Teollisuuden näkökulma

Kemianteollisuuden toimitusjohtajan **Hannu Vornamon** mukaan erilaiset kasvun rajoitukset tulevat muuttamaan taloudellisen toiminnan perusteita merkittävästi. Etenkin ilmastomuutos, energiakysymykset, puhtaan veden riittävyys sekä jäteongelmat ovat kysymyksiä joihin täytyy löytää pitkäaikaisia ja kestäviä ratkaisuja. Vornamo näkee, että etenkin luonnontieteiden ja kemian tutkimuksen kautta voidaan löytää uusia, innovatiivisia lähestymistapoja erilaisten ympäristö- ja resurssiongelmien ratkaisemiseksi. Hän peräänkuulutti lisää perustutkimusta ja panostusta korkeakoulutukseen. Siten voidaan paremmin varautua vääjäämättömään perusteollisuuden siirtymiseen pois Suomesta ja menetettyjen työpaikkojen korvaamiseen korkean osaamisen työpaikoilla.

Kemianteollisuudelle tämä kehitys tulee merkitsemään mahdollisuuksia uudelleenlaiselle yritystoiminnalle. Kestävässä biotaloudessa uusiutuvat luonnonvarat ovat erilaisten prosessien raaka-aineita. Esimerkiksi biomassassa, puu ja turve tulevat olemaan yhä merkittävämpiä kemian raaka-aineita tulevaisuudessa. Uudet toiminta-alueet ovat sektoreiden rajat ylittäviä hankkeita. Esimerkiksi metsä- ja kemianteollisuuden yhteishankkeina tulevat olemaan biojalostamot ja biopolttoaineet. Resurssien käytössä teollisuuden tulisi pyrkiä materiaalikierrätystalouteen jossa luonnonvarat ja käytetyt materiaalit ovat jatkuvassa kierrossa sen sijaan, että ne päätyvät loppukäyttäjältä kaatopaikalle. Materiaalien kierrätys ja tehokas hyödyntäminen asettavat haasteita uusille teknisille ratkaisuille ja prosesseille.

Vornamon mukaan Suomessa ei ole tällä hetkellä mitään erityistä high techiä, eikä Suomi ole myöskään innovaatioiden toteuttamisessa etulinjassa. Hän uskoi, että tulevaisuudessa resurssitehokkuus nousee yhä vahvemmin menestyksekkään yritystoiminnan vahvuusalueeksi. Teollisen toiminnan muutos tarkoittaa laajempaa rakennemuutosta taloudessa. Palvelusuuntautuneisuus lisääntyy, toimialarajat hämärtyvät, bio- ja materiaalikierto-osaamisen merkitys korostuu ja myös työvoimalle asetetut vaatimukset muuttuvat. Muutoksen hallinta edellyttää merkittäviä T&K-panostuksia luonnonvarakysymyksiin. Vornamon mielestä muutos on mahdollinen ainoastaan jos kaikki yhteiskunnalliset toimijat, kuten yritykset, korkeakoulut ja valtionhallinto ovat aktiivinen osa tätä prosessia.

6. Sukupolvien välinen ja sisäinen oikeudenmukaisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylijohtajan **Marja Vaaraman** mukaan sukupolvi on yhteiskunnallisen dynamiikan avainkäsite, sillä sukupolvet ovat yhteiskunnallisen uusiutumisen ja muutoksen tuottajia. Sukupolvien sosiaaliset kysymykset ovat muuttuneet ajan saatossa luonteeltaan erilaiseksi. Aikaisemmin sosiaaliset kysymykset keskittyivät yhteiskuntaluokkien välisten jännitteiden lieventämiseen sosiaalisia oikeuksia kehittämällä. 2000-luvulla merkittävänä sosiaalisina kysymyksinä ovat väestön ikääntymisen kustannukset, työssä käyvien verotaakan kasvu ja nuorten epävarmuus tulevaisuudestaan. Vaaraman mukaan tämän epäsuhtan ratkaiseminen edellyttää sukupolvien yhdessä sopimaa ikäpolitiikkaa, jonka avulla niin sosiaaliset oikeudet ja velvollisuudet kuin yhteiskunnan resurssit pyritään jakamaan oikeudenmukaisesti sukupolvien kesken.

VNK:n tulevaisuusselonteon poliittisen kestävyuden alaryhmän tekemän raportin mukaan Suomessa ei ole näkyvissä sukupolvikonfliktia, mutta riskejä siihen on olemassa. Vaikka suomalaiset antavat tukensa nykyiselle sosiaaliturvamallille, pitää joka kolmas kansalainen esimerkiksi sosiaaliturvaa riittämättömänä ja ikäsyrijintää merkittävänä ongelmana mm. työelämässä. Vaaraman mukaan eläketurvaan liittyvät riskit ovat hänen mielestään kohtuullisen hyvin hoidossa. Suuremmat ongelmat piilevät hoivan ja turvan tuottamisessa eri tilanteessa oleville ihmisille. Sukupolvien välillä ja myös niiden sisällä hoivan ja turvan vaatimukset ovat hyvin erilaiset. Eläkeläiset jakautuvat yhä selvemmin hyvinvointiin aktiivisiin senioreihin ja toisaalta sairaisiin ja yhteiskunnan apua tarvitseviin ryhmiin. Sosiaaliturvan tulisi ottaa huomioon nämä erot.

Myös koko työuraan ja eläkkeeseen jakautuva ajattelumalli tarvitsisi uudelleenlaisen lähestymistavan, joka huomioi paremmin eri ihmisryhmien ja elämänvaiheiden vaatimukset. Vaaraman mielestä yhteiskunnallisia voimavaroja pitäisi suunnata eniten kolmelle heikoimmassa asemassa olevalle ryhmälle. Nämä ovat köyhät lapsiperheet, syrjäytymisuhkan alla olevat nuoret sekä eläkeläiset. Lisää Vaaraman ajatuksia: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=103920&lan=fi>

7. Kestäviä tulevaisuuskuvia globaalista näkökulmasta

Tutkijat **Marko Ulvila** ja **Jarna Pasanen** Ympäristö ja kehitys ry:stä ovat valmistelleet ulkoasianministeriön toimeksiannosta tutkimushanketta, jossa on tarkasteltu globaalista näkökulmasta mm. valtahierarkioita, kestävää taloutta ja yhteiskuntien kulttuurista muutosta kohti kestävää kehitystä. Ulvilan ja Pasanen mukaan nykyiset talousmallit ovat liian yksipuolisesti keskittyneet rahatalouden kysymyksiin. Ulvila ja Pasanen käyttävät sen sijaan käsitettä kokonaistalous, joka ottaa laajemmin huomioon ei-materiaalisia ja kulttuurisia arvoja.

Tutkijoiden mukaan bruttokansantuotteen (BKT) suhde ympäristön pilaantumiseen on hyvin vahva. Toisaalta taas BKT:n suhde hyvinvointiin on heikko. Ainoastaan tiettyyn rajaan asti BKT:lla mitattu taloudellinen kehitys korreloi positiivisesti eliniänodotteen kanssa. Tulevaisuuden tavoitteena pitäisikin Ulvilan ja Pasanen mukaan olla talousmalli, joka perustuu ekologiselle kestävyydelle, huomioi kulttuuriset ja ei-materiaaliset arvot sekä keskittyy ensisijaisesti heikoimmassa asemassa olevien ihmisten tilanteen parantamiseen. Keinoina kestävään talouspolitiikkaan he mainitsevat kaikkien rikkaimpien ihmisten kulutuksen rajoittamisen ja tuloerojen pienentämisen erilaisilla verotuskeinoilla sekä suuryhtiöiden vallan rajoittamisen ja pienten, paikallisten yritysten suosimisen. Tämän lisäksi tutkijat suosittelevat erilaisten, avoimien innovaatiojärjestelmien suosimista, mainonnan rajoittamista sekä uusiin teknologioihin sovellettavaa 100 vuoden vahinkovastuuta, joka asettaisi tuotteiden kehittäjät pitkäaikaiseen vastuuseen tuotteidensa aiheuttamista seurauksista.

Ulvilan ja Pasanen esitys kokonaisuudessaan:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=103919&lan=fi>

8. Toimikunnan jäsenten näkemyksiä kestävä talouden teemaan

Kurki STTK:sta toivoi, että synkistelyn vastapainoksi katsottaisiin mahdollisuuksia, esim. minkälaisia uusia työpaikkoja talouden rakennemuutos synnyttä. Rakennemuutos on joka tapauksessa edessä, joten mahdollisuuksiin tulee tarttua etukenossa. **Smolsky**/Teknologioteollisuus ry muistutti, että Suomessa on elämää myös ennen rakennemuutosta ja vallitseviin ongelmiin pitäisi kyetä löytämään ratkaisuja. Hän totesi myös, että vaikka maahanmuuttajat nähtäisiin ratkaisuna väestöön ikääntymisongelmaan, tarvitsevat he paljon julkisia resursseja alkuvaiheessa. **Hetemäki**/VM totesi, että maahanmuuttajat ovat keskimäärin nuorempia ja tekevät enemmän lapsia kuin kanta-väestö. **Viljanen** SM:stä korosti, että maahanmuutto lisääntyy myös Suomessa ja tarvitaan toimia, jotta se ei olisi kansantaloudelle pelkkä kuluerä. Hän kantoi huolta myös senioreista, kansalaisten alkoholinkäytöstä sekä kuilun kasvamisesta hyvin toimeentulevien ja syrjäytyvien välillä.

Stranius / Maan Ystävät tiedusteli mikä on vihherelvytyksen osuus hallituksen elvytyspaketista. Stranius halusi myös tietää millaiset käytännön mahdollisuudet ekologiselle degrowth-taloudelle on makrotalouden näkökulmasta ja millaisia saatavuus/hintamekanismeja voitaisiin käyttää kuluttajien valintojen ohjaamisessa kestävimiksi. **Yrjö-Koskinen** SLL:stä totesi, että Suomen toimista vihherelvyttämisen suuntaan on saatavilla varsin vähän tietoa. Hänen mukaansa metsäteollisuuden rakennemuutoksen jalkoihin jäänyttä infraa tulisi voida hyödyntää uusiutuvien energialähteiden tuotannossa. Hän myös tiedusteli, mitä kuuluu ekologiselle verouudistukselle ja milloin on odotettavissa tuloksia.

Hetemäki / VM totesi, ettei tiedä ns. vihherelvytyksen tarkkaa lukua. Hän painotti, että riippumatta siitä millä keinoilla BKT:ta kasvatetaan, tarvitaan sen luomia verorahoja hyvinvointivaltion toimintojen ylläpitämiseksi. Hänen mukaansa talouskasvu tarkoittaa tuottavuuden kasvua, joka taas mahdollistaa reaali-palkkojen hyvän tason. Tämä puolestaan mahdollistaa verotulojen kertymisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Hetemäen mukaan työnantajilta poistettava KELA-maksu rahoitetaan energiaverojen nostolla. Tämä tulee ohjaamaan verotusta työn tekemisestä energian käytön suuntaan. Alkoholiverotusta nostetaan syksyllä ja toimet koordinoidaan Viron kanssa. Tällä hetkellä on toiminnassa myös verouudistustyöryhmä, jonka tuottama materiaali on saatavissa internetissä. VATT:n laskelmia pitää hänen mukaansa tarkastella kriittisesti, mutta tiedot ovat varsin kattavat ja vakiintuneet. Hän korosti myös aineettomien arvojen merkitystä hyvinvoinnin tuojana.

Kansanedustaja **Tiusanen** kysyi, mikä vaikutus puunjalostusteollisuuden rakennemuutoksella tulee olemaan Suomen uusiutuvien energioiden lisäämistavoitteeseen ja onko uusiutuvien energialähteiden prosenttiosuus jo laskenut metsäteollisuuden ongelmien takia. **Hetemäen** mukaan uusiutuvien energialähteiden osuus on laskenut noin 2 %.

Keskusteltiin elinkeinoelämän asennellapiiristä rakennemuutoksen keskellä, **Vornamo** totesi, että puhtaasti suomalaista teollisuutta on niin vähän, että jos eturintamassa halutaan kulkea, huonoon asenteeseen ei ole varaa. Myös koulutuksen vientiin voisi satsata. Ministeri **Väyrynen** painotti metsienhoidon tehostamisen tärkeyttä. Esimerkiksi rakennusteollisuudessa pitäisi sementin sijaan ryhtyä käyttämään puuta. Hän myös ihmetteli, miksi sementti on päässyt osaksi päästökauppaa.

9. Muut asiat

Seuraava toimikunnan kokous pidetään tiistaina 29.9. klo 11.30-13.30 Smolnassa. Silloin on tarkoitus keskustella tutkimuksen ja politiikan vuorovaikutuksessa ja tutustua ajankohtaisiin kestävästä kehitystä tukeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Vuoden 2009 viimeinen kokous pidetään tiistaina 1.12. klo 11.30-13.30 ja silloin käsittelyssä on parhaillaan työn alla oleva kestävä kehityksen kokonaisarviointi. *(HUOM. Kokouksen jälkeen on selvinnyt, että kokousajankohtaa joudutaan siirtämään puheenjohtajan matkan vuoksi. Uusi päivä ei ole vielä tiedossa.)*

Toimikunta järjestää syksyllä teemaseminaarin kestävä kehityksen kulttuurisesta ulottuvuudesta. Seminaari pidetään keskiviikkona 18.11. Säätötalolla.

5. Kokouksen päättäminen

Kansliapäällikkö Hannele Pokka päätti kokouksen klo 11.15.